

Posudek oponenta k rigorózní práci Mgr. Dominika Jambora s názvem

Metódy a zásady interpretácie práva v judikatúre Ústavného súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Obecně

Práce se zabývá klasickým právně teoretickým tématem interpretace práva, tentokrát na pozadí slovenského právního řádu.

Vzhledem k tomu, že dle mého názoru je problematika interpretace práva úzce spojena s konkrétním právním prostředím a že nelze dovozovat univerzální platnost všemožných interpretačních postupů, považuji zvolené téma za nosné, neboť přibližuje tuzemskému čtenáři sice problematiku důvěrně známou i ze zdejšího právního diskursu, současně však zasazenou do zčásti odlišných právních realit.

K formálním náležitostem práce

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol (jazykový výklad, systematický výklad, historický výklad, teleologický výklad). Jim je předřazena krátká kapitola o postavení Nejvyššího soudu a Ústavního soudu Slovenské republiky a jejich role při interpretaci práva. Práce je uvozena stručným Úvodem a zakončena neméně stručným Závěrem.

Na první pohled je zřejmé, že práci chybí obvyklá právně teoretická část vymezující základní koncepty spojené se zvoleným tématem (zde interpretace práva). Jak bude vysvětleno v další části posudku, v zásadě to není na škodu, je však třeba na tuto skutečnost upozornit.

Pokud jde o formální hlediska, práci považuji za přehlednou a dobře strukturovanou. Vyjadřování autora je srozumitelné, formulovaná sdělení jsou dobře pochopitelná. Práce vychází z dostatečného množství pramenů, byť samozřejmě k problematice interpretace práva existuje literatura velmi rozsáhlá. Z hlediska zaměření práce nebylo zřejmě nezbytné, aby se autor dalšími prameny práva zabýval. Stojí však za pozornost, že autor pracuje s relativně omezeným okruhem pramenů slovenské proveniencí. Je možné, že by slovenská právní doktrína problematiku interpretace práva významně opomíjela?

K obsahu práce

Pro posouzení obsahu práce je určující cíl, kterého chtěl autor dosáhnout. Tím měla být analýza používání jednotlivých výkladových postupů v aplikační praxi vrcholných soudů Slovenské republiky.

Není úplně jisté, zda tohoto cíle, tj. provedení analýzy, autor dosáhl. Práce má dle mého mínění převážně charakter deskriptivní. Autor zpracoval velké množství soudních rozhodnutí, na kterých ukazuje (popisuje) dílčí interpretační postupy. Pokud rozumíme analýzou metodologický postup založený na rozložení určitého celku na jednotlivé komponenty, jimž jsou přiřazeny určité vlastnosti, které jsou pak mezi sebou porovnány, jeví se problematiku právě chybějící právně teoretické pozadí, se kterým by autorova zjištění

mohla být konfrontována. Je pravdou, že autor dospívá k dílčím závěrům, jež by mohly být považovány za výsledek analýzy zkoumaných jevů (např. závěr o metodologickém synkretismu interpretačních postupů v judikatorní praxi slovenských soudů), avšak o analýzu v pravém slova smyslu nejde. Autor spíše na pozadí jím vyhledaných případů (soudních rozhodnutí) identifikuje dílčí interpretační postupy, které popisuje a komentuje. Nejde o žádný zásadní problém, spíše jen o rozvolněné chápání toho, co analýzou být má či může.

Současně však autorův metodologický přístup naznačuje určitou jinou slabinu práce, a tou je nerespektování ustáleného konceptu jednotlivých interpretačních metod. Jak již bylo zmíněno, autor se věnuje čtyřem interpretačním metodám, opomíjí tedy oproti dnes již klasickému členění výklad logický a komparativní. Jistě tomu tak může být proto, že tyto výkladové metody jím analyzována judikatura prostě nepoužívá (což patrně ale není pravda), nicméně v důsledku toho jsou některé interpretační postupy zařazeny mezi interpretační metody, ke kterým nejspíše nepatří (se všemi důsledky, které z toho plynou). Příkladem může být používání argumentu *per analogiam*, který autor zmiňuje v rámci teleologického výkladu jako nástroj k vyplňování mezer (str. 149 an.). To se jeví pochybným z řady důvodů: není zohledněna systémovost právního řádu jako takového, jde také o otázku institucionální (postavení interpreta práva vůči normotvůrci) apod. Podobně například *communis opinio doctorum* nemá s teleologickým výkladem jako metodou nic společného (str. 132).

Naznačená metodologická nekonzistentnost pak vyvolá dílčí pochyby o korektnosti výběru „judikatorních vzorků“, na kterých autor své závěry buduje. Je velmi těžké, a z tohoto důvodu si autor zaslouží uznání, nalézt soudní rozhodnutí, která jsou dokladem a důkazem o používání určitého interpretačního postupu či argumentu. Už jen proto, že soudci zpravidla nejsou teoretiky, nýbrž pragmatiky, kteří sledují primárně zájem na adekvátním odůvodnění svých rozhodnutí, a tedy metodologická čistota je obvykle až na druhém místě jejich zájmu. Přesto se však některé autorem zvolené případy jeví poněkud násilně přizpůsobené popisovanému argumentačnímu postupu. Je však třeba zdůraznit, že učinit korektní závěr o tom, zda autor zvolil adekvátní nebo snad zavádějící příklad (jistě nikoliv ve zlém úmyslu), vyžaduje především důkladnou znalost daného právního prostředí. Tu oponent nemá, a tedy autorem zvolené příklady posuzuje prismatem českého právního prostředí, což jej může být vést k chybným závěrům.

V návaznosti na poznámku, že práce postrádá obecný právně teoretický základ, je třeba doplnit, že tento nedostatek autor do jisté míry supluje přímo ve vztahu k jednotlivým jím demonstrovaným příkladům, u nichž poukazuje na to, zda a v jaké obecnější souvislosti má daný interpretační postup či argument oporu nebo podklad. V té souvislosti se autor nezdržel ani vlastního hodnocení přijatých interpretačních závěrů; mnohdy je toto hodnocení kritické a nesouhlasné, což je nutno ocenit.

Poslední dílčí výtku směřuji k závěrům práce, které jsou velmi stručné a které potvrzují mé přesvědčení, že autor namísto „slíbené“ analýzy přistoupil k tématu spíše deskriptivně. Domnívám se, že vzhledem k úsilí, které autor vynaložil na shromáždění podkladové judikatury, by obsáhlejší shrnující závěry byly vhodným zakončením práce.

Závěry

Navzdory dílčím výtkám práci hodnotím kladně. Především proto, že autor musel vyvinout značné úsilí ke shromáždění judikatury obou vrcholných slovenských soudům, výběru vhodných příkladů a jejich porovnání s obecnějšími doktrinárními koncepcemi.

Protože je současně zřejmé, že autor (nebo jím shromážděná judikatura) nerespektují ustálenou nauku o metodologii interpretace, měl by se autor vyjádřit k tomu, zda tradiční metodologické postupy považuje již za překonané. Případně by se měl autor vyjádřit k tomu, zda se vůbec v jednotlivých případech jedná o interpretační metody. Jedná se zejména o „výklad legálními definicemi“, zákaz „synonymického výkladu“, zákaz výkladu, který vede k nadbytečnosti/nepoužitelnosti, příkaz k optimalizaci a princip proporcionality, arg. a simili, princip *in dubio pro libertate*, arg. per analogiam.

Práci k obhajobě doporučuji.

V Praze dne 16. září 2024

Doc. JUDr. Jan Tryzna, Ph.D.